

Snakk om etikk

Profesjonsansvar i større organisasjoner

✍ MARIANN SAANUM HAUGE, NTFs ETIKKRÅD

Den norske tannlegeforenings etiske regler, som fastlegges av tannlegene selv, skal danne grunnlaget for en verdig utøvelse av tannlegeyrket. Dette kommer blant annet fram i paragraf 2 der det står følgende (1):

«En tannlege skal utføre sitt yrke slik det ifølge vitenskap og erfaring er ønskelig. Tannlegen skal vedlikeholde og fornye sine kunnskaper og plikter å følge NTFs regler for obligatorisk etterutdanning. Tannlegen skal gjøre seg kjent med, og følge lover og bestemmelser som gjelder for yrkesutøvelsen.»

Vårt profesjonsansvar er også godt forankret i lovverket. Helsepersonellovens paragraf 4 oppstiller krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp (2). Bestemmelsen gjelder alt helsepersonell og gir uttrykk for et profesjonsansvar som retter seg mot all faglig virksomhet «i riket». Bestemmelsen er svært sentral og et overordnet prinsipp for all ytelse av helsetjenester. **Bestemmelsen er grunnlag for de vurderinger som gjøres i tilsynssaker mot helsepersonell.**

Endringer i hvordan tannklinikker organiseres kan noen ganger by på nye utfordringer i forhold til hvor ansvaret for at det gis forsvarlig hjelp ved den aktuelle klinikken ligger. I enmannsklinikker var det ingen fordeling av ansvar, leder for klinikken og den som utførte arbeidet med pasienten var en og samme person. Men hva når organisasjonen vokser og leder for klinikken eller kjeden ikke lenger er tannhelsepersonell og nødvendigvis ikke selv er direkte involvert i tjenesten som leveres? Hva om du som tannlege får rammer rundt arbeidet som ikke legger til rette for at du kan gi den hjelpen du selv opplever som den beste?

Det primære ansvar for at fordelingen av ansvar og oppgaver er forsvarlig ligger hos arbeidsgiver og virksomhetsledelse. Og arbeidstakerne er som hovedregel underlagt arbeidsgivers styringsrett. En arbeidsgiver skal ikke kunne frasi seg sitt ansvar ved å delegere arbeidsoppgavene til sine ansatte og ansatte skal som hovedregel ikke holdes ansvarlige for svikt som skyldes manglende tilrettelegging fra ledelsen.

I privat sektor er det et økende antall ansatte tannleger, men det er fremdeles mer vanlig med et samarbeidsforhold der tannleger arbeider som oppdragstakere. Som oppdragstaker er man «sin egen sjef» og styring fra oppdragsgiver skal være minimal. Likevel kan det hende at især unge tannleger kan føle seg presset av oppdragsgiver til å ta behandlingsvalg som ikke er forenlig med forsvarlig praksis. En grundig gjennomgang av denne problemstillingen er å finne i Spør advokaten i årets februarutgave av Tidende (4).

Uavhengig av arbeidsforhold har vi alle, i kraft av vår autorisasjon, et ansvar for det arbeidet vi utfører og den tjenesten vi leverer pasientene. Disse lovbestemte pliktene begrenser arbeidsgivers styringsrett og innebærer blant annet at det ikke kan gis instruksjoner som strider mot kravet til faglig og etisk forsvarlig virksomhet, og forvente at de skal følges. Som utslag av Helsepersonellovens paragraf 4 annet ledd vil arbeidsgiver som hovedregel ikke ha styringsrett hvor det er snakk om rene pasientrettede tiltak, da avgjørelser av odontologifaglig art skal tas av den med de beste faglige kvalifikasjoner.

Dette vil altså si at man som arbeidstaker kan (og sannsynligvis bør) nekte å innrette seg etter arbeidsgivers instruksjoner dersom disse strider mot kravet til faglig og etisk forsvarlighet. Det som åpenbart kompliserer bildet, er at det kan være vanskelig å vurdere hva som er forsvarlig og hva som ikke er det.

Forsvarlig er en rettslig standard og viser til en vurderingsnorm for seg selv som avgjørende kriterium. Det innebærer at selve innholdet i bestemmelsen endres med tiden og fastsettes avhengig av gjeldende oppfatning av begrepet. Grensen mellom det forsvarlige og uforsvarlige er langt fra klar. Interne faglige retningslinjer og yrkesetiske regler vil kunne gi god veiledning til hva som skal ligge i begrepet.

Innenfor Den offentlige tannhelsetjenesten vil det for eksempel kunne være et problem om man instrueres i å ikke behandle melketannkaries. I privat praksis vil instruksjoner om å velge kroner framfor fyllinger være et lett tenkbart eksempel. Eller å velge fyllingsterapi for

initial karies. Den individuelle situasjonen vil avgjøre spørsmålet om forsvarlighet og ansvaret for vurderingen vil ligge hos den enkelte tannlege.

Kommer man opp i en situasjon der man opplever en konflikt mellom interne regler eller instruksjoner fra arbeidsgiver på den ene siden, og kravet om forsvarlig ivaretagelse av pasientens orale helse på den andre siden, bør dette tas opp med arbeidsgiver eller tillitsvalgt. Om man ikke blir hørt, eller ikke forventer å bli hørt må andre varslingsmåter vurderes. Helsepersonelloven § 17 gir en lovpålagt plikt til å si fra dersom pasientsikkerheten er truet. Tilsynsmyndighet er Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen), eller i praksis Fylkeslegen. Arbeidsgiver kan ikke sanksjonere mot helsepersonell som varsler om slike forhold.

I dagens situasjon der øverste leder for den enkelte tannklinikk ikke lenger nødvendigvis har tannhelsefaglig bakgrunn hviler det et større

ansvar på hver enkelt tannlege om å si fra internt dersom klinikkens organisering og interne retningslinjer ikke legger til rette for den beste pasientbehandlingen. Vi har en utdanning som har gitt oss et godt grunnlag for å vurdere hva som er til pasientens beste, og det har vi et ansvar for å bruke konstruktivt for å hjelpe organisasjonen rundt oss med å bli enda bedre på å gi den beste pasientbehandlingen!

REFERANSER

1. <https://www.tannlegeforeningen.no/fag-og-politikk/etikk/ntfs-etiske-regler.html>
2. LOV-1999 – 02 – 64. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).
3. Varslingsplikt når det er fare for pasientsikkerheten. Den Norske Tannlegeforenings Tidende, 2018. **118**(8): p. 629-30. <https://www.tannlegetidende.no/i/2018/8/d2e2221>
4. Spør advokaten: Pasient og profittjag, , Den Norske Tannlegeforenings Tidende 2021. 131(2): p 206. <https://www.tannlegetidende.no/i/2021/2/m-2528>

**VERDENS LEDENDE
VAREMERKE
INNEN
PROFESJONELL
TANNBLEKING**

Opalescence™
tooth whitening systems

30+ års erfaring 100 millioner hvitere smil 50+ bransjepriser innen tennbleking

FINN UT MERE PÅ **ULTRADENT.COM/EU**

© 2021 Ultradent Products, Inc. All Rights Reserved.